

مبانی و سنجش متغیرهای مالی و حسابداری

تدوین و گردآوری:

دکتر ابراهیم عباسی

استاد دانشگاه الزهراء^(س)

دکتر محمد نوروزی

مدرس دانشگاه گنبد کاووس

دکتر عباس قدرتی زوارم

مدرس دانشگاه فنی و حرفه‌ای

تابستان ۱۴۰۱

سرشناسه: عباسی، ابراهیم، ۱۳۴۵-

عنوان و نام پدیدآور: مبانی و سنجش متغیرهای مالی و حسابداری / تدوین و گردآوری ابراهیم عباسی،

محمد نوروزی، عباس قدرتی زورم؛ ویراستار علمی وحید اسکو.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه الزهراء (س)، انتشارات، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۳۳۹ ص:، جدول.

شابک: 978-622-6114-90-5

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص[۳۳۹]-۳۳۹.

موضوع: مدیریت مالی-- راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع: Finance--Management--Study and teaching (Higher)

موضوع: حسابداری-- راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع: Accounting--Study and teaching (Higher)

موضوع: جریان نقدی-- حسابداری-- راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع: Cash flow--Accounting--Study and teaching (Higher)

شناسه افزوده: نوروزی، محمد، ۱۳۶۹ شهریور-

شناسه افزوده: قدرتی زورم، عباس، ۱۳۶۸-

شناسه افزوده: اسکو، وحید، ۱۳۶۳-، ویراستار

شناسه افزوده: دانشگاه الزهراء، انتشارات

شناسه افزوده: Alzakra University press

رده بندی کنگره: HG ۴۰۲۶

رده بندی دیویی: ۶۵۸/۱۵۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۷۹۹۸۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

مبانی و سنجش متغیرهای مالی و حسابداری

تدوین و گردآوری: دکتر ابراهیم عباسی استاد دانشگاه الزهراء (س)، دکتر محمد نوروزی مدرس دانشگاه گنبدکاووس،

دکتر عباس قدرتی زورم مدرس دانشگاه فنی و حرفه‌ای.

انتشارات: دانشگاه الزهراء (س)

کارگاه صفحه آرایی و طراحی جلد: لوگو گرافیکال

چاپ و صحافی: چاپ دیجیتال نیکو

ویراستار ادبی: دکتر ناصر احمدزاده

ویراستار علمی: دکتر وحید اسکو

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

شابک: 978-622-6114-90-5

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ تومان

سال نشر: تابستان ۱۴۰۱

شماره تماس واحد فروش: ۰۲۱-۸۸۰۴۸۹۳۴-۰۲۱-۸۵۶۹۲۸۳۹-۰۲۱

سامانه فروش الکترونیکی: <http://book.alzahra.ac.ir>

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای دانشگاه الزهراء (س) محفوظ است.

پذیرش چاپ این اثر در جلسه ۱۴۶ شورای انتشارات دانشگاه مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۲ به تصویب رسید.

پیشگفتار

"سپاس خدایی را که در قالب آفرینش، دفتر حسن و زیبایی بنمود و برگ‌های گوناگون آن را در برابر ادراک و احساس آدمیان بگشود تا پاک‌بینان از هر ورق آن، فصول اسرار خوانند و از دریافت هر سری مزه عشق چشند."

امروزه دغدغه بسیاری از دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در رشته حسابداری و مالی، جست‌وجوی نحوه سنجش متغیرهای پژوهش خود و آشنایی با مفاهیم پایه‌ای این متغیرها می‌باشد. کتاب حاضر نتیجه سال‌ها تجربه و تلاش نویسندگان در زمینه پژوهش و تدریس روش‌شناسی در رشته مدیریت مالی و حسابداری است. وجود یک کتاب جامع به‌منظور آموزش کاربردی سنجش متغیرهای پژوهش و آشنایی این متغیرها با مفاهیم آن، انگیزه اصلی نگارش این کتاب بوده است. این کتاب می‌تواند برای گروه‌های مختلف مفید واقع شود. دانشجویان و پژوهشگران تحصیلات تکمیلی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های مدیریت مالی و حسابداری می‌توانند به‌منظور تدوین و نگارش صحیح پایان‌نامه و رساله از مطالب این کتاب بهره‌گیرند. استادان و مدرسان دانشگاه در رشته‌های مدیریت مالی و حسابداری می‌توانند به‌منظور تدریس درس روش تحقیق و درس تئوریهای مالی و حسابداری از بخش‌های مختلف این کتاب در مقاطع تحصیلات تکمیلی استفاده کنند.

کتاب حاضر در ۲۳ فصل ویژه دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی رشته‌های حسابداری و مدیریت مالی نگارش شده است که به مباحثی نوین در این حوزه می‌پردازد.

در پایان از تمامی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی که به تدریس در حسابداری، مدیریت مالی و روش‌شناسی تحقیق اشتغال دارند و دیگر صاحب‌نظران و دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز، خواهشمند است که نویسندگان را از نظرات تخصصی و سازنده خود از طریق پست‌های الکترونیک abbasiebrahim2000@Alzahra.ac.ir ، mohammad_n488@yahoo.com و Abbas.ghodratizoeram@gmail.com بهره‌مند نمایند تا در چاپ‌های بعدی کتاب مورد استفاده قرار گیرد.

با احترام

ابراهیم عباسی-محمد نوروزی-عباس قدرتی زوارم

بهار ۱۴۰۱

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵	فصل اول (ریسک سقوط قیمت سهام).....
۱۶	مقدمه.....
۱۶	سقوط قیمت سهام.....
۱۸	نظریه‌ها و فرضیه‌ها و مدل‌های مرتبط با ریسک سقوط سهام.....
۱۸	نظریه اثرات اهرمی.....
۱۹	مدل حباب تصادفی قیمت سهام.....
۱۹	نظریه نوسان معکوس.....
۲۰	مدل تفاوت در عقاید.....
۲۰	معیارهای سنجش ریسک سقوط قیمت سهام.....
۲۳	فصل دوم (همزمانی قیمت سهام).....
۲۴	مقدمه.....
۲۴	اهمیت قیمت سهام.....
۲۵	همزمانی قیمت سهام.....
۲۶	تعریف همزمانی قیمت سهام.....
۲۷	همزمانی و اطلاعات خاص شرکت.....
۲۹	فصل سوم (ادغام و تحصیل).....
۳۰	مقدمه.....
۳۱	عوامل مؤثر بر رشد ادغام و اکتساب‌ها.....
۳۲	روش‌های ارزیابی عملکرد ادغام و اکتساب‌ها.....
۳۲	شیوه‌های ادغام.....
۳۳	اکتساب‌ها و بازار کار مدیران.....
۳۵	اقتصاد ایران و ادغام و اکتساب.....
۳۷	فصل چهارم (ورشکستگی).....
۳۸	مقدمه.....

۳۸	ورشکستگی.....
۳۸	تعریف ورشکستگی.....
۴۰	دلایل ورشکستگی.....
۴۰	ورشکستگی و شرایط آن در قانون تجارت.....
۴۰	شرایط ورشکستگی.....
۴۱	اقسام ورشکستگی.....
۴۱	آثار و نتایج حکم ورشکستگی.....
۴۲	تعیین مدیر تصفیه.....
۴۲	منع مداخله.....
۴۳	حدود منع مداخله.....
۴۳	آثار منع مداخله.....
۴۴	ضمانت اجرای منع مداخله.....
۴۵	انواع مدل های ورشکستگی.....
۵۵	فصل پنجم (مدل چندعاملی فاما و فرنچ) .....
۵۶	مقدمه.....
۵۶	الگوی قیمت گذاری دارایی سرمایه ای.....
۵۷	الگوی سه عاملی فاما و فرنچ.....
۶۰	معرفی مدل پنج عاملی فاما و فرنچ.....
۶۵	فصل ششم (محیط اطلاعاتی شرکت) .....
۶۶	مقدمه.....
۶۶	اطلاعات.....
۶۶	ارزش اطلاعات.....
۶۷	مفهوم محیط اطلاعاتی.....
۶۸	سیستم های اطلاعاتی و ارزیابی عملکرد.....
۶۹	سیستم اطلاعاتی حسابداری چیست؟.....
۶۹	اجزای اطلاعاتی حسابداری.....

سنجش محیط اطلاعاتی شرکت.....	۷۰
عوامل اثرگذار بر محیط اطلاعاتی.....	۷۰
فصل هفتم (هزینه سرمایه).....	۷۷
مقدمه.....	۷۸
تعریف و مفهوم هزینه سرمایه.....	۷۸
هزینه سرمایه سهام عادی طبق مدل فاما و فرنچ (۱۹۹۳).....	۷۹
نرخ میانگین موزون هزینه سرمایه.....	۸۰
مدل‌های سنجش هزینه سرمایه.....	۸۱
محاسبه نرخ میانگین موزون هزینه سرمایه.....	۸۱
هزینه بدهی و نحوه محاسبه.....	۸۱
نرخ هزینه سهام ممتاز.....	۸۲
نرخ هزینه سود انباشته.....	۸۲
نرخ هزینه سرمایه سهام عادی (بازدهی مورد انتظار برای سهام شرکت) و نحوه محاسبه.....	۸۳
مدل‌های محاسبه هزینه سرمایه سهام عادی.....	۸۳
روش سودآوری.....	۸۴
روش بازده اوراق به‌علاوه صرف ریسک.....	۸۴
رویکرد عملیاتی.....	۸۶
رویکرد تأمین مالی.....	۸۶
فصل هشتم (عدم تقارن اطلاعاتی).....	۸۹
مقدمه.....	۹۰
تعریف عدم تقارن اطلاعاتی.....	۹۰
مفهوم عدم تقارن اطلاعاتی.....	۹۰
نقش عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه.....	۹۱
عدم تقارن اطلاعات و کارایی بازار.....	۹۲
معیارهای سنجش عدم تقارن اطلاعات.....	۹۳
فصل نهم (جریان وجه نقد آزاد و حساسیت سرمایه‌گذاری به جریان وجه نقد).....	۱۰۱

۱۰۱	بخش اول: جریان وجه نقد آزاد
۱۰۲	مقدمه
۱۰۲	تعریف جریان وجه نقد آزاد
۱۰۳	ماهیت و مفهوم جریان نقد آزاد
۱۰۳	نحوه اندازه‌گیری جریان وجه نقد آزاد
۱۰۴	جریان نقد آزاد هر سهم
۱۰۴	بازده جریان نقد آزاد
۱۰۵	نسبت قیمت به جریان نقد آزاد
۱۰۷	بخش دوم: حساسیت سرمایه‌گذاری به جریان وجه نقد
۱۰۸	مقدمه
۱۰۸	حساسیت سرمایه‌گذاری جریان نقدی
۱۰۹	نحوه سنجش حساسیت سرمایه‌گذاری به جریان نقد
۱۱۱	فصل دهم (حاکمیت شرکتی و هزینه نمایندگی)
۱۱۱	بخش اول: حاکمیت شرکتی و کمیته حسابرسی
۱۱۲	مقدمه
۱۱۲	تعریف حاکمیت شرکتی
۱۱۶	مکانیسم‌های خارجی حاکمیت شرکتی
۱۱۶	چهارچوب نظری حاکمیت شرکتی
۱۱۹	منشور کمیته حسابرسی
۱۲۰	مسئولیت کمیته حسابرسی
۱۲۰	کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک
۱۲۱	ویژگی‌های کمیته حسابرسی
۱۲۱	تخصص مالی کمیته حسابرسی
۱۲۲	جنسیت کمیته حسابرسی
۱۲۲	استقلال کمیته حسابرسی
۱۲۳	تجربه کمیته حسابرسی

۱۲۳	اندازه کمیته حسابرسی
۱۲۴	فعالیت کمیته حسابرسی (تعداد جلسات کمیته حسابرسی)
۱۲۵	بخش دوم: هزینه نمایندگی
۱۲۶	مقدمه
۱۲۶	تعریف هزینه نمایندگی
۱۲۶	انواع هزینه‌های نمایندگی از منظر جنس و مک لینگ (۱۹۷۶)
۱۲۷	معیارهای سنجش هزینه نمایندگی
۱۳۱	فصل یازدهم (کیفیت، مدیریت و هموارسازی سود)
۱۳۲	بخش اول: کیفیت سود
۱۳۲	مقدمه
۱۳۲	نظریه کیفیت سود
۱۳۲	شناسایی کیفیت سود در یک نگاه
۱۳۳	استفاده‌های گوناگون از سود مطابق با مفاهیم حسابداری هیئت استانداردهای حسابداری مالی
۱۳۳	تعریف مفهوم کیفیت سود
۱۳۴	چه نوع از حسابداری منجر به ایجاد کیفیت سود می‌شود؟
۱۳۴	اثرات کیفیت سود
۱۳۵	مدل‌های سنجش کیفیت سود
۱۴۵	بخش دوم: مدیریت سود
۱۴۶	مقدمه
۱۴۶	تعریف مدیریت سود
۱۴۶	انگیزه‌های مدیریت سود
۱۵۰	آیا مدیریت سود خوب است یا بد؟
۱۵۰	جنبه «خوب» مدیریت سود
۱۵۱	جنبه «بد» مدیریت سود
۱۵۱	انواع مدیریت سود
۱۵۵	بخش سوم: هموارسازی سود

۱۵۶	.....	مقدمه
۱۵۶	.....	تعریف هموارسازی سود
۱۵۶	.....	انگیزه‌های هموارسازی سود
۱۵۸	.....	روش‌های هموارسازی سود
۱۵۹	.....	(ج) هموارسازی سود از طریق طبقه‌بندی رویدادها
۱۵۹	.....	انواع هموارسازی سود
۱۶۰	.....	طرفداران و منتقدین هموارسازی سود
۱۶۱	.....	مدل‌های هموارسازی سود:
۱۶۳	.....	فصل دوازدهم (ساختار سرمایه)
۱۶۴	.....	مقدمه
۱۶۴	.....	ساختار سرمایه
۱۶۵	.....	عوامل مؤثر بر ساختار سرمایه
۱۶۵	.....	عوامل داخلی مؤثر بر ساختار سرمایه
۱۶۶	.....	عوامل خارجی مؤثر بر ساختار سرمایه
۱۶۸	.....	تئوری‌های ساختار سرمایه
۱۷۵	.....	فصل سیزدهم (خوانایی گزارشگری مالی و افشای اطلاعات)
۱۷۵	.....	بخش اول: خوانایی گزارشگری مالی
۱۷۶	.....	مقدمه
۱۷۶	.....	مفهوم خوانایی
۱۷۶	.....	تعریف خوانایی گزارشگری مالی
۱۷۷	.....	شاخص‌های خوانایی گزارشگری مالی
۱۸۳	.....	بخش دوم: افشای اطلاعات شرکت
۱۸۴	.....	مقدمه
۱۸۴	.....	تعریف افشای اطلاعات
۱۸۴	.....	کیفیت افشای اطلاعات
۱۸۵	.....	دلایل عدم تمایل به افشای اطلاعات توسط شرکت‌های سهامی

قانون سازمان بورس و اوراق بهادار در خصوص افشای اطلاعات.....	۱۸۵
نحوه سنجش کیفیت افشای اطلاعات.....	۱۸۵
فصل چهاردهم (معاملات با اشخاص وابسته)	۱۹۱
مقدمه.....	۱۹۲
معاملات با اشخاص وابسته.....	۱۹۲
قوانین مرتبط با افشای معاملات با اشخاص وابسته از دیدگاه استانداردهای حسابداری ایران.....	۱۹۳
سنجش معاملات با اشخاص وابسته.....	۲۰۶
فصل پانزدهم (ریسک سیستماتیک)	۲۰۷
مقدمه.....	۲۰۸
تعاریف ریسک.....	۲۰۸
انواع ریسک غیرسیستماتیک.....	۲۰۹
تعریف مدیریت ریسک.....	۲۱۰
ریسک سیستماتیک و تعیین ارزش شرکت.....	۲۱۰
سنجش مدیریت ریسک.....	۲۱۲
فصل شانزدهم (استرس مالی و سطح هورمون تستوسترون مدیرعامل)	۲۱۵
بخش اول: استرس مالی.....	۲۱۵
مقدمه.....	۲۱۶
تعریف استرس مالی.....	۲۱۶
استرس در بازار سرمایه.....	۲۱۷
استرس و بحران‌های سهام.....	۲۱۸
عناصر اصلی تنش مالی.....	۲۱۹
نحوه سنجش استرس مالی.....	۲۲۰
بخش دوم: سطح هورمون تستوسترون مدیرعامل.....	۲۲۳
مقدمه.....	۲۲۴
تعریف هورمون تستوسترون.....	۲۲۴
تحقیقات صورت گرفته در زمینه سطح هورمون تستوسترون مدیران.....	۲۲۴

۲۲۷	سنجش سطح هورمون تستوسترون مدیر عامل
۲۲۹	فصل هفدهم (محافظه کاری حسابداری)
۲۳۰	مقدمه
۲۳۰	محافظه کاری حسابداری
۲۳۰	تفاسیر محافظه کاری
۲۳۱	تعریف محافظه کاری حسابداری و انواع آن
۲۳۲	شاخص های اندازه گیری محافظه کاری
۲۳۲	اندازه گیری محافظه کاری شرطی
۲۳۵	اندازه گیری محافظه کاری غیرشرطی
۲۳۹	فصل هجدهم (کارایی سرمایه گذاری)
۲۴۰	مقدمه
۲۴۰	تعریف کارایی سرمایه گذاری
۲۴۰	سرمایه گذاری کمتر از حد
۲۴۱	سرمایه گذاری بیش از حد
۲۴۳	تعیین عوامل و پیامدهای سرمایه گذاری بیش از حد و سرمایه گذاری کمتر از حد
۲۴۴	نحوه محاسبه کارایی سرمایه گذاری
۲۴۷	فصل نوزدهم (مسئولیت اجتماعی شرکت)
۲۴۸	مقدمه
۲۴۸	مسئولیت اجتماعی
۲۴۹	ابعاد مسئولیت اجتماعی
۲۴۹	مسئولیت اجتماعی در قبال نهادهای جامعه
۲۴۹	مسئولیت اجتماعی کارکنان
۲۴۹	مسئولیت اجتماعی محیط زیست
۲۵۰	مسئولیت اجتماعی محصولات
۲۵۰	دیدگاه ها و رویکردهای مسئولیت اجتماعی
۲۵۱	دیدگاه های مخالفان و موافقان مسئولیت اجتماعی شرکت ها

۲۵۱	دلایل موافقان مسئولیت اجتماعی
۲۵۴	دلایل مخالفان مسئولیت اجتماعی
۲۵۶	مدل‌های مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها
۲۵۷	مدل پنج بعدی مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها
۲۵۷	مدل مسئولیت اجتماعی کارول
۲۵۸	محاسبه مسئولیت اجتماعی شرکت
۲۶۳	فصل بیستم (توانایی مدیریت و تقسیم سود)
۲۶۳	بخش اول: توانایی مدیریت
۲۶۴	مقدمه
۲۶۴	تعریف توانایی مدیریت
۲۶۴	مدیران توانا
۲۶۵	نقش توانایی مدیریت
۲۶۷	سنجش توانایی مدیریت
۲۷۱	بخش دوم: تقسیم سود
۲۷۲	مقدمه
۲۷۲	سیاست تقسیم سود
۲۷۲	تئوری‌های تقسیم سود
۲۷۳	نظریات مربوط بودن تقسیم سود
۲۷۴	محاسبه پایداری سود سهام تقسیمی
۲۷۴	دستورالعمل‌های سازمان بورس و اوراق بهادار تهران (تقسیم سود)
۲۷۷	فصل بیست و یکم (حسابداری منابع انسانی و سرمایه فکری)
۲۷۷	بخش اول: حسابداری منابع انسانی
۲۷۸	مقدمه
۲۷۸	روش‌های اندازه‌گیری ارزش منابع انسانی
۲۸۳	بخش دوم: سرمایه فکری
۲۸۴	مقدمه

۲۸۴	..... سرمایه فکری
۲۸۶	..... مدل‌های اندازه‌گیری سرمایه فکری
۲۹۵	..... فصل بیست و دوم (فرهنگ)
۲۹۶	..... مقدمه
۲۹۶	..... انواع فرهنگ
۲۹۷	..... چهارچوب فرهنگی هافستد
۳۰۷	..... ابعاد ارزشهای فرهنگی از دیدگاه ترنر و ترامپنرز
۳۰۳	..... چهارچوب حسابداری فرهنگی گری
۳۰۵	..... ابعاد ارزش‌های فرهنگی شوارتز
۳۰۷	..... ابعاد فرهنگی گلوب
۳۱۳	..... فصل بیست و سوم (رفتار هزینه)
۳۱۴	..... مقدمه
۳۱۴	..... چسبندگی هزینه
۳۱۷	..... عوامل موثر بر چسبندگی هزینه
۳۱۸	..... راهبردهای مدیریت
۳۲۰	..... کاربردهای چسبندگی هزینه‌ها
۳۲۲	..... چسبندگی و انواع مختلف هزینه
۳۲۶	..... نحوه سنجش چسبندگی هزینه (رفتار هزینه‌ها)
۳۲۹	..... منابع